

UPPSALA
UNIVERSITET

Institutionen för lingvistik och filologi
C-uppsats i Lingvistik
VT-2005

"Spotta ut gruset!"
-Hur tvåspråkiga ungdomar tolkar
metaforer

Maria Moutran Assaf

Handledare:
Professor Åke Viberg

Sammandrag

I följande rapport presenteras en enkätsundersökning om metaforens tolkningar gjorda av ungdomar som har skilda språk som modersmål och därmed tillhör olika kulturer. Informanterna i denna studie ombads tolka trettio olika metaforer som har samlats från svenska språket, arabiska språket och påhittade metaforer. Sex metaforer i denna lista är påhittade metaforer resten finns och används i språken.

Syftet med denna undersökning är att jämföra ungdomarnas tolkningar av dessa metaforer och se om metaforenas tolkningar påverkas av kulturer och språk. Hur tänker vi när vi använder och tolkar en metafor?

Med hjälp av denna studie har konstaterats att vårt tänkande är metaforiskt i hög grad men att en sorts grundbetydelse måste ändå finnas. Metaforens tydlighet har varit avgörande för ungdomarnas tolkningar av metaforerna. Ju tydligare en metafor är desto mer resulterar det i antal rätt tolkningar.

Att konstatera är att ofta används metaforer utan att kanske lägga märke till det, omedvetet eller att de blir fasta begrepp i språket.

Innehåll

Sammandrag	2
Innehåll	3
Tabeller	5
1 Inledning	6
1.1 Syfte och frågeställningar	6
1.2 Disposition	6
1.3 Litteratur	7
1.4 Avgränsningar	7
2 Teorier och forskning	9
2.1 Vad är en metafor?	9
2.2 Metaforers huvudgrupper enligt Lakoff och Johnson	10
2.2.1 Strukturella metaforer	10
2.2.2 Orientationella metaforer	11
2.2.3 Ontologiska metaforer	11
2.3 Metaforers funktion	12
2.3.1 Ytterligare funktioner av metaforer	13
2.4 Metaforer fråga om språk eller tanke?	13
3 Undersökningen	15
3.1 Frågeenkäten	15
3.1.1 Frågeenkätens genomförande	16
3.2 Inläraargrupper	16
3.3 Metod	17
4 Resultat	19
4.1 Informanternas bakgrund, användning av språket/språken och språkfärdighet	19
4.1.1 Bakgrund	19
4.1.2 Språkanvändning	19
4.1.3 Språkfärdigheterna	20
4.2 Metaforeernas tolkningar och resultat	22
5 Översikt av resultaten	31
5.1 Översiktstabeller över tolkningarnas fördelningar och rangordning av metaforerna	31
5.2 Diskussion kring de arabiska informanternas rangordning av metaforer	33

5.3	Diskussioner kring referensgruppens rangordning av metaforer . . .	34
5.4	Sammanfattning	35
5.5	Slutord	36
Litteraturförteckning		37
A	Metaforlistan	38
A.1	De arabiska metaforerna	39
A.2	De påhittade metaforerna	40
B	Enkät- för den arabiska gruppen	41
B.1	Syfte	41
B.2	Instruktioner	41
B.3	Enkäten	42
B.4	Metaforerna	44
C	Enkät- för referensgruppens	47
C.1	Syfte	47
C.2	Instruktioner	47
C.3	Enkäten	48
C.4	Metaforerna	50

Tabeller

3.1	Antal referensinformanter fördelade enligt de olika kategorierna ovan	16
3.2	Antal arabiska informanter fördelade enligt de olika kategorierna ovan	17
4.1	Antal besök till hemlandet	19
4.2	Tabell över vilka språk som talas mest	20
4.3	Kunskaper i arabiska språket (i antal informanter) för den arabiska gruppen	20
4.4	Kunskaper i svenska språket (i antal informanter) för den arabisktalande gruppen	21
4.5	Den svenska referens gruppens uppskattade språkfärdigheter	21
4.6	Arabiska informanternas läsning av böcker på arabiska samt på svenska	21
4.7	Referensgruppens läsning av böcker på svenska språket	21
5.1	Statistik över antal rätt och feltolkningar av de svenska metaforerna, rangordnade efter mest rätt antal tolkningar	32
5.2	Statistik över antal rätt och feltolkningar av de svenska metaforerna, rangordnade efter mest rätt antal tolkningar	32

1 Inledning

Under stenåldern ristade människan bilder och figurer i sten för att förmedla sina idéer, upplevelser och erfarenheter till andra. Trots att människan idag har utvecklat språk som kommunikationsmedel, använder hon sig fortfarande av samma strategi. Istället för att rista in bilder använder vi idag bildliga uttryck, metaforer. I en vid bemärkelse kan metaforer, liksom alla ord och bemärkelser ses som symboler, de betecknar någonting.

För många människor är metaforer ett medel som poeter och författare använder sig av, med andra ord kreativa människor. Bara få människor är medvetna om det faktum om att vi använder metaforiska uttryck i vårt vardagliga liv.

Anledningen till att jag valde att undersöka en svensk respektive en arabisk grupp med material som består av svenska, arabiska och påhittade metaforer är att jag själv tillhör dessa två grupper eller kulturer. Om metaforiska uttryck inte är slumpmässiga men inte heller helt förutsägbara, hur kan vi då förstå dem? Blir det skillnad på tolkning av metaforerna om man har olika språk och tillhör en annan kultur?

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att genom en studie av en grupp ungdomar med arabiska som modersmål undersöka om miljöbyte påverkar vårt användande och vår tolkning av metaforer. Detta genom att jämföra deras tolkningar med en referensgrupp som har svenska som modersmål. Jag vill även undersöka metaforers påverkan på förståelsen.

De frågor som jag vill väcka med denna uppsats är:

- Är metaforerna en fråga om språk eller tanke?
- Vilken roll spelar bildliga uttryck i språket?
- Hur tolkar ungdomarna innehållet i metaforen?
- Är metaforerna till stor del omedvetna eller tänker vi på vad vi säger?

1.2 Disposition

Uppsatsen består av ett inledande avsnitt, en bakgrund och en forskningsdel, metod och material, resultat och diskussion. I det inledande kapitlet presenteras syftet med uppsatsen och de huvudsakliga frågeställningar som har varit byggstenar för uppsatsens syfte. Jag kommer att beskriva metoden och det material som har använts. Den litteratur som har använts mest kommer att tas upp i det här kapitlet.

Det andra kapitlet är bakgrunds och forskningsdelen och bygger på en litteraturstudie om vad en metafor är, metaforers betydelse i språket och på vilket sätt metaforerna står i relation till det övriga språket.

Huvuddelen i uppsatsen består av själva enkätundersökningen och det är det tredje kapitlet. Kapitlet innehåller beskrivning av enkäten och materialet som används. Den tar även upp sättet på vilken undersökningen utförs. Enkäten återfinns i Appendixkapitlet.

I det fjärde kapitlet presenteras slutsatserna av undersökningen. De resultat som undersökningen kommer fram till presenteras i form av procenttal. Några av informanternas egna kommentarer redovisas också.

I det femte och avslutande kapitlet ges en översikt över resultaten i form av tabeller och diskussioner. En diskussion förs om de slutsatser uppsatsen kommit fram till.

I appendix finns listorna med de språkspecifika metaforer, svenska och arabiska och deras betydelser. En lista med nonsens, påhittade metaforer kommer även att finnas med. I appendix kommer även de två olika varianter av enkäten att finnas.

1.3 Litteratur

Uppsatsen kan delas i två delar, en bakgrund och en undersökningsdel. Den första delen är en teorigenomgång. Den litteratur jag har använt är i första hand "Metaphors we live by" (Lakoff G., 1980). Jag har även använt mig av "Semantics" (Saeed, 1997) samt boken "The poetics of mind" (Gibbs, 1994).

Hene (2004) studie "Adjektivs metaforiska betydelser utlandsadopterade och svenska barns tolkningar" har legat till grund för min enkätutformning. Hene (2004) undersökning uppmärksammar utlandsadopterade barn i svenskspråkiga familjer. Studien behandlar förståelse och tolkning av metaforiska och andra abstrakta betydelser hos polysema adjektiv som "stor" och "stark" när de beskriver personer. Hene (2004) har en referensgrupp som utgörs av barn med svenska som modersmål i motsvarande ålder. I undersökningen intervjuades barnen individuellt och tillfrågades om adjektivs användning och betydelse. Eftersom grupperna som deltar i min enkätundersökning har olika modersmål och är förstaspråksinlärare samt andraspråksinlärare av samma språk, svenskan, har jag även använt mig av Hyltenstam (1992 (351-368) artikel "Non-native Features of Near-native Speakers: On the Ultimate Attainment of Childhood L2 Learners". En annan artikel som har varit intressant och användbar är "What Native and Non-Native Speakers' Images for Idioms Tell Us About Figurative Language" skriven av Bortfeld. Artikelnen innehåller två olika undersökningar. Den första undersökningen går ut på att två grupper har tillfrågats att bilda bildliga uttryck utav bekanta och kända amerikanska idiom. Ena gruppen är amerikanskfödda och den andra gruppen är från Lettland.

1.4 Avgränsningar

Uppsatsen kommer inte att behandla distinktioner mellan olika varianter av metaforer utan kommer att behandla metaforer i vid bemärkelse. En del av dessa skillnader och distinktioner tas upp kort nedan.

En distinktion mellan metafor och liknelse görs ibland. Likaså görs en skillnad mellan metafor och metonymi, synekdoke och ironi. Med metonymi menas att en benämning av en helhet sker genom en av dess egenskaper exempelvis ”jag ser några nya ansikten här” (= nya personer). Uppsatsen kommer inte att behandla metonymi. Något som däremot kommer att tas upp är frågan varför metaforer används, vad har de för funktion i språket?

Synekdoke kan ses som en variant av metonymi, med vilken man ersätter en del med helheten eller helheten med en del. Ironi som i lexikon har definitionen ”klander eller förlöjligande under skenbart beröm”. Enkelt beskrivet används ironi när en sak sägs men det motsatta menas.

2 Teorier och forskning

I detta avsnitt kommer olika perspektiv av metaforer och teorier att förklaras kortfattat. Begreppet ”metafor” kommer att redas ut och de tre olika huvudgrupperna enligt Lakoff G. (1980) kommer att tas upp.

2.1 Vad är en metafor?

Metaforers roll i språket kan delas in i två traditionella perspektiv, det klassiska och det kognitiva. I det klassiska perspektivet betraktas metaforen som en språklig utsmyckning eller ett retoriskt knep. Den anses som en dekorativ funktion. Enligt den klassiska synvinkeln används metaforer medvetet för att uppnå vissa språkliga effekter. Det andra perspektivet, det kognitiva, påstår att det finns ett klart och tydligt samband mellan metaforer, språk och tänkande. Uppsatsen kommer i första hand att inrikta sig på det senare perspektivet.

Vad är då en metafor? Enligt Lakoff G. (1980) gör metaforerna det möjligt för oss att förstå en grupp upplevelser i termer av en annan, ”The essence of metaphor is understanding and experiencing one kind of a thing in terms of another” (Lakoff G., 1980, s. 5). Lakoff G. (1980) menar att någon grund eller några begrepp måste finnas för att tjäna denna funktion som inte är helt och hållet förstådd via metaforer som fungerar som källor. I ett sammanhang där det talas om metaforer kallas det beskrivna begreppet oftast för målet/target. Källan/source benämner det jämförande begreppet. Vissa kognitiva semantiker, såsom Saeed, menar att metaforer har vissa regelbundna drag. Dessa delas in i fyra grupper: Saeed (1997),

- Det första är *konventionalismen*, där metaforer har en tendens att hela tiden förnyas.
- Det andra är *systematik*, och med det menas att metaforers betydelser kan utvidgas eftersom källan och målet har drag som kan kombineras på flera olika sätt.
- Det tredje är *Asymmetri*, metaforer kan inte vändas. Detta exemplifieras med exemplet ”Livet är en resa” men det går inte att säga att ”En resa är som livet”. Ifall man vill använda detta uttryck kommer det inte att få samma betydelse.
- Det fjärde grunddraget kallas för *abstraktion*, och med det menas att för att kunna beskriva det abstrakta målet så används alltid en konkret källa. Med andra ord betyder det att metaforen alltid använder en konkret källa för att beskriva det abstrakta målet.

Lakoff G. (1980) anser att metaforer inte bara är en ren språklig företeelse. Författarna vill visa att det mänskliga konceptuella systemet är metaforiskt strukturerat och definierat. De menar att människors tankar, handlingar och hela det begreppsmässiga systemet är metaforiskt till sin natur (Lakoff G., 1980, s. 3). Denna tanke kommer att diskuteras mer ingående i stycket 2.3.1.

För att förklara vad de menar med att ett begrepp är metaforiskt använder Lakoff och Johnson begreppet *diskussion/argument* och den konceptuella metaforen *Diskussion är krig*. Denna metafor reflekteras i vårt vardagliga språk genom att uttryckas på många sätt. Exempel på några av dessa uttryck är:

- (1) Jag har aldrig vunnit en diskussion mot honom.
- (2) Han attackerade varje svag punkt i mitt argument.
- (3) Dina krav är oförsvarbara.
- (4) Jag raserade hans argument.

Lakoff G. (1980) vill få fram att det vanligtvis talas om diskussioner i krigstermer. En person kan till exempel förlora eller vinna en diskussion, den kan försvara sig själv eller attackera den andres argument, strategier planeras och används, och så vidare. Fysiska slag är inte alls inblandade när vi argumenterar, däremot förekommer verbala slag.

Det mänskliga tänkandet är enligt Lakoff G. (1980) till större del metaforiskt upplagt. De betonar att metaforer inte bara handlar om språk eller ord, utan att även tankeprocesser i hög grad är metaforiska. De poängterar dock att metaforisk struktur inte alltid är fullständig, utan partiell. Om den vore fullständig så skulle ett begrepp faktiskt vara ett annat. Till exempel om tid var pengar och vi lägger tid på att göra en viss sak men som inte fungerar så skulle vi inte kunna få tillbaka förlorad tid eller gå till en tidsbank (Lakoff G., 1980, s. 13).

2.2 Metaforers huvudgrupper enligt Lakoff och Johnson

Lakoff G. (1980) delar in metaforerna i tre huvudgrupper:

- Strukturella metaforer
- Orientationella metaforer
- Ontologiska metaforer

2.2.1 Strukturella metaforer

Med strukturella metaforer menas att ett helt begrepp är uppbyggt i termer av ett annat. Uttryck som *Tid är pengar* och *Diskussion/argument är krig* kallar Lakoff G. (1980) för strukturella metaforer.

2.2.2 Orientationella metaforer

De orientationella metaforerna har oftast enkla, fysiska förklaringar. Dessa metaforer organiserar ett helt system av begrepp. De flesta av dessa metaforer har någon form av rumslig orientering. Exempel på orienterade metaforer är ”upp” och ”ner” samt ”framför” och ”bakom”. Vi ligger ner när vi sover, vi sjunker ihop om vi är deprimerade. De grundläggande orienterade metaforerna är inte slumpmässiga. Enligt Lakoff G. (1980) bygger de på kulturella och fysiska eller kroppsliga erfarenheter och detta varierar från kultur till kultur. Exempel är att i vissa kulturer är framtiden framför oss, medan i andra kulturer är den bakom oss. Båda dessa uttryck finns ofta i samma språk (Lakoff G., 1980, s. 14). Några av exemplen i Lakoff G. (1980) på orienterade metaforer visas nedan.

- Lycklig är uppåt; Sorgsen är neråt
  - Jag känner mig uppåt
  - Jag känner mig nere
- Medvetande är uppåt; Medvetslöshet är neråt
  - Han stiger upp tidigt på morgonen
  - Han föll i koma
- Hälsa och liv är uppåt; Sjukdom och död är neråt
  - Han är i toppform
  - Lazarus steg upp från de döda
- Styrka eller kontroll är uppåt; Vara föremål för styrka eller kontroll är neråt
  - Jag har kontroll över henne
  - Han är under min kontroll
- Mer är uppåt; mindre är neråt
  - Antalet tryckta böcker varje år fortsätter att stiga
  - Antalet fel han gjorde är otroligt lågt

2.2.3 Ontologiska metaforer

Behållare för abstrakta ting såsom tankar och idéer kan tas upp som exempel på ontologiska metaforer. Lakoff G. (1980) anser att vi människor gärna vill kategorisera element i vår omvärld. Våra kroppar och det sätt vi upplever dem på är grunden för de flesta ontologiska metaforer. Även synfält och tävlingar kan enligt Lakoff G. (1980) förstås som behållare som man kan vara innanför eller utanför. I exemplet som följer nedan förvandlas fenomenet ”inflation” till en varelse. Det gör det lättare för oss att förstå och agera mot den, att referera till den, att se det som en orsak och så vidare: (Lakoff G., 1980, s. 25-26).

- Inflation är en enhet/en varelse

- Inflationen sänker vår levnadsstandard
- Inflationen tränger in oss i ett hörn
- Inflationen får mig att må illa

När det gäller ontologiska metaforer och att de är metaforiska faller oss sällan in. Ett skäl till detta är att ontologiska metaforer, såsom orientationella metaforer, används för mycket begränsade syften och avsikter. Ontologiska metaforer kan utvecklas vidare enligt Lakoff G. (1980). Exempel är hur den ontologiska metaforen *medvetandet är en enhet* är utvecklat i vårt samhälle, exemplet visas nedan:

- Medvetandet är en maskin
  - Jag känner mig lite rostig idag
  - Min hjärna är bara inte igång idag

Ett annat koncept är så kallade behållare-metaforer (container). Enligt Lakoff G. (1980) upplever vi oss själva som varelser med en in- och utsida. Vi är skilda från resten av världen, vi är behållare. Även saker och ting utanför oss upplever vi som behållare av något slag. Människan upplever ofta att saker har en tydlig gräns och även om de inte skulle ha det så uppfattas de ändå som behållare. Till exempel *synfältet är en behållare* är baserat på vad vi ser och ett bundet fysiskt rum som vi ser. Exemplet *tiden är ett rörligt objekt* förklarar Lakoff G. (1980) med att det är baserat på sambandet mellan ett objekt som rör sig mot oss och tiden det tar för att nå oss (Lakoff G., 1980, s. 56-59).

Lakoff G. (1980) betraktar även personifikationer som metaforer. Det är när icke-fysiska objekt inte enbart förvandlas till ett fysiskt, utan även betraktas som en person med karaktäristiska drag som är typiska för människor. Till exempel en ”teori förklarar” och att ett ”faktum talar emot”, ”inflationen äter upp vår vinst”, som om teorier, fakta och inflation vore personer. I varje exempel av de ovan nämnda exemplen blir något icke-mänskligt mänskligt. Personlighetsdrag och personliga upplevelser gör att varje fall är unikt. Lakoff G. (1980) tar upp exemplet ”Inflationen rånade mig på alla mina besparingar” för att visa att i fall av personifikation finns det aldrig några verkliga människor som det refereras till. Därmed måste personifikation skiljas från metonymi. I exempel ”Skinksmörgåsen väntar på notan” syftar skinksmörgåsen till den person som har beställt denna smörgås (Lakoff G., 1980, s. 35).

2.3 Metaforers funktion

I boken ”The poetics of mind” tar Gibbs (1994) upp tre grundläggande teorier för varför metaforer används. Det första kallas för *inexpressibility hypothesis*. Det vill säga att metaforer används för uttryck som är svåra att förklara med enbart det bokstavliga språket. Abstrakta idéer är det som är mest refererat till i den här hypotesen. Ett exempel kan vara ”Tanken gled ur mitt huvud såsom en ekorre bakom ett träd”. Ett annat exempel kan vara ”Hennes ögon glittrade såsom stjärnorna i himmelen” (Gibbs, 1994, s. 210).

Den andra teorin kallas för *compactness hypothesis*. Denna hypotes säger att folk kan uttrycka idéer på ett mer detaljerat och kompakt sätt med metaforer, det vill säga genom att tillföra en mängd information på ett effektivt och kortfattat sätt. Med

exemplet ”Min kärlek är likt en blomstrande bukett av rosor”, menar Gibbs (1994) att en person kan beskriva kärlek som fin, underbar, ljuvlig och väldoftande.

Den tredje och sista hypotesen, *vividness hypothesis*, säger att via användandet av metaforer kan uttryck och yttranden göras rikare, klarare och mindre tråkiga. Detta kan illustreras med samma exempel som ovan ”Min kärlek är som en blomstrande bukett av rosor” där meningen är rik och täcker många möjliga sätt att förstå detta exempel.

2.3.1 Ytterligare funktioner av metaforer

Förutom de tre hypoteser som är förklarade i stycket 2.3 på sidan 12, finns det andra funktioner för metaforer. En av dessa funktioner som är viktiga att studera, är metaforers påverkan på oss i inläringssyfte. Metaforer anses vara till hjälp vid inläring, att använda sig av metaforer kan vara ett sätt att förklara till exempel svårbegriplig teknik för en oinsatt person. Anledningar till att metaforer gör det lättare för inläringen kan vara många, men en förklaring kan vara att eftersom vi människor har en figurativ bild i våra huvuden, kan vi lättare komma ihåg den information som vi just fått in. Gibbs (1994) skriver om vad Paivio anser om metaforers förmåga till minnesstöd. Paivio anser att skapandet av mentala bilder uppmuntras av metaforerna och att dessa mentala bilder kan utöka minneskapaciteten (Gibbs, 1994, s. 135). Det finns teoretiker, framför allt de som har rötterna i Aristoteles tankar, som anser att metaforer bör undvikas i inläringssyfte. De menar att metaforen döljer den verkliga betydelsen i meddelandet eller i yttrandet. Om metaforer ska användas p.g.a. begrepp som är svår-förklarliga görs det på bekostnad av tydlighet. Gibbs (1994) skriver att Ortony (1976) svarar att det är bättre att använda metaforer än ingenting alls. Bokstavligt språk kan bli både ofullständigt och omständigt om det inte finns en exakt beskrivning (Gibbs, 1994).

2.4 Metaforer fråga om språk eller tanke?

Inom det sociala livet är metaforer viktiga. De leder till en viss intimitet mellan två talare. Detta bygger upp länkar baserade på samma eller åtminstone likadana erfarenheter och intressen. Lakoff G. (1980) menar att metaforer kan påverka vårt sätt att tänka och handla. Vårt sätt att uppfatta metaforer beror på kulturella aspekter, erfarenheter och personliga värderingar. Lakoff G. (1980) har studerat metaforer som används i vardagligt tal och funnit en hel del intressanta aspekter som tyder på att metaforen har en stor betydelse för vårt språk. Gibbs (1994) tycker inte att metaforer används endast för att förklara abstrakta begrepp eller för att förklara svåra känslor, utan han menar att metaforer används för att visa en persons sociala grupptillhörigheten. Han hävdar att en förutsättning för att förstå metaforer är att talaren och lyssnaren delar samma erfarenheter, kunskaper och att de eventuellt tillhör samma kultur eller har samma bakgrund (Gibbs, 1994, s. 134-135).

Enligt Lakoff G. (1980) är kulturens betydelse och upplevelserna vi har mycket väsentliga för att tolka metaforer. De anser vidare att metaforer handlar om tanke och handling. De menar att det viktigaste inte är betydelsen av själva orden utan att orden bär på en viss betydelse. Gibbs (1994) anser att genom att titta på metaforers användning och metaforers strukturer får vi kännedom om hur vi upplever något, till exempel att politik upplevs som ett krig eller som en sport. Lakoff G. (1980)

samt Gibbs (1994) menar att det går att påvisa att metaforer inte bara är en fråga om språk utan även om tanke. Detta kan påvisas genom empiriska undersökningar inom kognitionsvetenskapen.

3 Undersökningen

I detta avsnitt kommer utförande, genomförande och resultat att redovisas. För det syftet har böcker och artiklar blivit lästa för att få förståelse för metaforer och dess användning i språket.

Anledningen till att jag valde att undersöka en svensk respektive en arabisk grupp med material som består av svenska, arabiska och påhittade metaforer är att jag själv tillhör dessa två grupper eller kulturer. Om metaforiska uttryck inte är slumpmässiga men inte heller helt förutsägbara, hur kan vi då förstå dessa? Blir det skillnad på tolkning av metaforerna om man har olika språk och tillhör olika kulturer?

En del av enkäten består i att markera tillhörighet av metaforerna. Alltså om informanterna tror att det är en svensk, arabisk eller påhittad metafor. Detta har gjorts av ungdomarna med svenska som modersmål men inte av de arabisktalande ungdomarna. Av denna anledning har redovisning av resultatet för just denna del inte tagits med.

3.1 Frågeenkäten

Enkäten har utarbetats utifrån undersökningar gjorda av Bortfeld och av Hyltenstam (1992 (351-368)).

Enkäten delas in i två delar. Den första delen är en bakgrundsdel som består av frågor gällande bakgrunden, ungdomars uppskattning av sin egen förmåga gällande kunskaper i språken och användningen av språken. Den andra delen består av metaforlistan.

För att kunna tolka varför vissa ungdomar tolkade metaforer rätt behövs bakgrundsfrågor och hur mycket svenska respektive arabiska som används. Landet man kommer ifrån, antal år i Sverige och hur ofta ungdomarna besöker sitt hemland är nödvändiga för att få svar på hur ofta man kommer i kontakt med arabiska språket. Dessa bakgrundsfrågor kan ge klarhet i hur väl ungdomarna känner igen och gör rätt tolkningar av de bildliga uttrycken. Denna del av bakgrundsfrågorna är utformad på två olika sätt i och med att ungdomarna tillhör olika grupper. Detta tas upp mer under delen "Inläsargrupper".

Ungdomarnas uppskattning av kunskaper i språken får jag genom två frågor om de fem olika typerna om språkfärdigheterna; läsa, skriva, tala, förståelse av skriftspråket och förståelse av flytande tal. Denna fråga ställs för både svenska och arabiska språken. Den faktiska situationen stämmer inte alltid överens med ungdomarnas språkfärdighet. Attityder till språken i samhället de lever i bidrar ofta till att folk använder respektive inte använder språket. Vissa personer överskattar eller underskattar sina kunskaper och detta gäller även språkfärdigheterna.

3.1.1 Frågeenkätens genomförande

Enkäten delades ut till modersmåls lärare på gymnasiet som delade ut dem till eleverna under lektionstid. Första gången var jag med och förklarade vad ungdomarna skulle göra. Enkäten har även delats ut till svensklärare för referensgruppen.

3.2 Inläraryrgrupper

Undersökningen omfattar trettio ungdomar med svenska som modersmål och tjugo-fyra arabisktalande ungdomar i åldern 16-19 år. Det är den arabisktalande gruppen som är utgångspunkten i min undersökning.

Undersökningen består av två delar. Den första delen består av bakgrundsfrågor och har utformats med två olika varianter. Dessa bakgrundsfrågor kommer inte att diskuteras och redovisas i uppsatsen. Anledningen till att de har tagits med i enkäten är mest som hjälp för mitt arbete, att kunna få förståelse för varför metaforerna tolkas på ett visst sätt.

En variant som riktar sig till ungdomar som har svenska som modersmål. En annan variant är utformad till de ungdomar som har arabiska som modersmål. Bakgrundsfrågorna är nödvändiga för att kunna tolka svaren av betydelse. När det gäller den svenska varianten är det intressant att veta om ungdomarna har kontakt med arabisktalande personer. Dessa ungdomar utsätts för språket direkt eller indirekt och detta påverkar på något sätt deras förståelse och tolkningar av uttrycken i ett visst sammanhang. Den andra varianten tar upp bakgrundsfrågor såsom antal år i Sverige och antalet år i modersmålsundervisning. Dessa förklarar delvis de självskattade färdighetsnivåerna i de olika språken. Denna information förklarar även nivån av förståelsen genom att titta på antalet rätt tolkningar av metaforer som varje informant gör.

Den andra delen består av att informanterna tolkar metaforerna i listan fritt. Det ges alltså inga alternativ som informanterna väljer bland.

Ungdomarna har delats upp i fyra inläraryrgrupper. Den första gruppen är referensgruppen i undersökningen. Denna grupp består av ungdomar som inte tillhör arabiska kulturen och har arabiska språket som modersmål. Syftet att ha en sådan grupp är att kunna se om det blir tolkningsskillnader på metaforerna gjorda av denna grupp i jämförelse med den arabisktalande gruppen. Jag har även tagit hänsyn till om ungdomarna har kontakt med arabisktalande ungdomar eller inte. Tabell 3.1 visar referensgruppens fördelning mellan tjejer och killar, den visar även hur många av dessa ungdomar har båda föräldrarna med ett annat modersmål än svenskan dock inte arabiska. Tabellen visar även om dessa ungdomar har kontakt med arabisktalande ungdomar.

	Svenskfödda		Utländskfödda		Totalt
	Kontakt Ja	Kontakt Nej	Kontakt Ja	Kontakt Nej	
Tjejer	6	13	2	0	21
Killar	3	4	1	1	9
Totalt	9	17	3	1	30

Tabell 3.1: Antal referensinformanter fördelade enligt de olika kategorierna ovan

Den andra gruppen Ar är arabisktalande ungdomar som är födda i Sverige, den tredje gruppen och den fjärde gruppen benämns Ar-5 respektive Ar+5. Dessa två grupper består av inflyttade ungdomar till Sverige. Siffran efter Ar berättar om ungdomarna har bott i Sverige mindre än fem år (-5) eller mer än fem år (+5). Tabell 3.2 visar antal arabiska informanter fördelade enligt de olika kategorierna.

Grupp	Tjejer	Killar	Totalt
Ar	3	0	3
Ar-5	6	6	12
Ar+5	5	4	9
Totalt	14	10	24

Tabell 3.2: Antal arabiska informanter fördelade enligt de olika kategorierna ovan

3.3 Metod

De metaforlistor som används i undersökningen delas in i tre grupper; typiska svenska, typiska arabiska och påhittade metaforer. För att få fram innehållsrika listor med bra metaforer i både svenska och arabiska har jag frågat personer i min omgivning om hjälp, speciellt med att ta fram de språkspecifika metaforerna.

Den svenska och den arabiska listan består av både vanliga och ovanliga metaforiska uttryck. Med vanliga metaforiska uttryck menas de bildliga uttrycken som används kontinuerligt och ofta i det vardagliga språket. Exempel på sådana metaforer är:

1. Han är tjock i huvudet
2. En hård lärare
3. Servern gick ner

Metaforiska uttryck som förstås av alla i samhället och som till och med används omedvetet. Denna typ av metaforer kan även innehålla så kallade internationella metaforer, som inte är språkspecifika. Dessa har samma användning och betydelse även i vissa andra språk och kulturer. Exempel på sådana bildliga uttryck är:

1. Han är förälskad upp över öronen
2. Han drunknar i skulder

Den andra typen av metaforer, de så kallade ovanliga metaforerna består av uttryck som är specifika för ett speciellt språk. Den består även av uttryck som inte har använts aktivt i ett språk på lång tid, gammaldags metaforer. Exempelvis:

1. Jag tar min mats ur skolan
2. Jag har en gås oplockad med dig

Den tredje typen uttryck är påhittade uttryck som varken existerar i arabiska eller i svenska. Genom att blanda om riktiga metaforer har några av dessa påhittade tagits

fram. Ett annat sätt att få fram påhittade metaforer var genom att blanda arabiska uttryck med svenska uttryck. Exempelvis det arabiska uttrycket "Spotta ut gruset" och det svenska uttrycket "Nu går skam på torra land" har blandats ihop och uttrycket "spotta ut skam på gruset" har tagits fram, som inte har någon betydelse alls. Anledningen till att påhittade metaforer har lagts till listan är att se om ungdomarnas tolkningar av metaforerna blir lika oavsett vilket språk man pratar eller vilken kultur man tillhör. En annan anledning är att få svar på om det verkligen är så att våra erfarenheter och kunskaper påverkar vår förståelse av metaforer.

Appendix A består av tabeller över metaforerna som har valts ut och använts i undersökningen. Dessa har delats in i vanliga och ovanliga metaforer enligt delningen ovan. I kursivt står vad metaforen betyder. Många faktorer påverkar tolkningar av metaforerna. Vart man kommer ifrån och vad man har för kultur och seder spelar en mycket stor roll. Med anledning av detta har jag bestämt vilka grundbetydelser metaforerna ska ha. Dessa grundbetydelser har jag tagit fram genom att ta de mest frekventa tolkningarna av de metaforer som det går att tolka på flera sätt. Exempelvis metaforen "klockans skorpioner lyser" kan tolkas som att tiden är inne eller att klockans visare lyser.

4 Resultat

Resultaten presenteras i form av en sammanfattning av metaforerna och deras tolkningar som informanterna gjorde. Varje metafor kommer att diskuteras enskilt förutom i de fall där två metaforer jämförs med varandra. Tolkningarna redovisas i form av procenttal. I resultaten finns en grupp som kallas för ”bortfall”. Med bortfall menas att inga tolkningar gjordes av metaforerna.

4.1 Informanternas bakgrund, användning av språket/språken och språkfärdighet

4.1.1 Bakgrund

En av bakgrundsfrågorna är om båda föräldrarna har arabiska som modersmål. Jag anser att denna fråga är av stor vikt för informanternas användning av arabiska språket. Det är dock inte avgörande. Av tjugofyra arabisktalande informanterna har alla utom en, endast arabisktalande föräldrar. Den informant som inte tillhör majoritetsgruppen har två språk som hemspråk. Det är kurdiska och arabiska. Anledning är att det finns många kurder som kommer från Irak.

En annan bakgrundsfråga är hur ofta informanterna besöker deras hemländer. Tabellen 4.1 visar att 37 % besöker hemlandet vartannat år. Hur ofta informanterna besöker hemlandet påverkar deras motivation till att lära sig arabiska språket för att kunna kommunicera med släkt och vänner i hemlandet.

En gång om året	13 %
Vartannat år	37 %
Sällan	21 %
Aldrig	29 %

Tabell 4.1: Antal besök till hemlandet

4.1.2 Språkanvändning

På frågan vad informanterna har för bakgrund när det gäller arabisk undervisning har 54 % svarat att de har läst arabiska i hemlandet. Antal år som dessa informanter har läst språket varierar från 2 år till 12 år. Detta kan förklara skillnader mellan de olika tolkningarna av metaforerna. 34 % av informanterna har läst arabiska endast som modersmål i Sverige. Även här varierar tiderna på undervisningen mellan 2 och 14 år. 8 % av informanterna har läst arabiska både i hemlandet och som hemspråk/modersmål. 4 % är bortfall.

Tolv av informanterna, som utgör 50 %, talar mest svenska. Av dessa 50 % är fyra informanter födda i Sverige. Två var mindre än tre år när de kom till Sverige, en var fem år gammal och en var nio år gammal. De resterande fyra informanterna har varit mindre än fem år i Sverige. 25 % av informanterna talar mest arabiska. Tiden för vistelsen i Sverige varierar mellan två och ett halvt år till sju år.

13 % talar båda språken lika mycket. En av dessa informanter är född i Sverige och har endast läst arabiska som modersmål. De resterande två har endast bott i Sverige i 5 år. 8 % talar det arabiska språket och ett annat språk lika mycket. Det intressanta här är att båda informanterna i den här gruppen är från Saudi Arabien vilket får mig att undra om det engelska språket är det andra språket, eftersom det är deras andra språk. 4 % är i bortfall. Tabell 4.2 visar vilka språk som talas mest av de arabisktalande informanterna.

Svenska	50 %
Arabiska	25 %
Lika mycket ar. som sv.	13 %
Ar. + ett annat språk	8 %
Bortfall	4 %

Tabell 4.2: Tabell över vilka språk som talas mest

4.1.3 Språkfärdigheterna

Tabell 4.3 för skattade språkfärdigheter i arabiska och tabell 4.4 för skattade språkfärdigheter i svenska visar att de arabisktalande ungdomars språkfärdigheter i svenska och arabiska skattas högt av ungdomarna.

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dålig	Ganska dålig	Bortfall
Läsa	11	6	3	3	1
Skriva	10	8	2	3	1
Tala	18	4	1	0	1
Förstå skriftspråket	11	7	3	2	1
Förstå flytande tal	15	8	0	0	1

Tabell 4.3: Kunskaper i arabiska språket (i antal informanter) för den arabiska gruppen

Att tala och förstå talspråket får störst andel är inte en tillfällighet. Ofta lär sig barnen att tala språket och därmed förstå tal. Detta gäller speciellt det arabiska språket då talspråket skiljer sig från skriftspråket. Språket talas på olika dialekter men alla läser och skriver samma språk, standardarabiskan.

De informanter som har haft hela sin skoltid i Sverige har säkert börjat lära sig att läsa och skriva på svenska språket i första hand. Detta har lett till att ungdomarna har uppskattat färdigheterna i svenska högre än arabiska. Ytterligare en anledning är att svenska språket i jämförelse med arabiska språket är ett mindre komplicerat språk med inte lika komplicerad grammatik. Referensgruppens självskattade språkfärdighet i svenska språket visas nedan i tabell 4.5. De flesta av dessa ungdomar tycker att de har mycket bra kunskaper i läsning, skrift, tal och förståelse av såväl skrift som flytande tal i svenska språket.

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dålig	Ganska dålig	Bortfall
Läsa	15	8	0	0	1
Skriva	11	10	2	0	1
Tala	13	9	1	0	1
Förstå skriftspråket	9	14	0	0	1
Förstå flytande tal	13	9	1	0	1

Tabell 4.4: Kunskaper i svenska språket (i antal informanter) för den arabisktalande gruppen

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dålig	Ganska dålig	Bortfall
Läsa	27	2	0	0	1
Skriva	25	3	1	0	1
Tala	20	8	1	0	1
Förstå skriftspråket	20	9	0	0	1
Förstå flytande tal	25	4	0	0	1

Tabell 4.5: Den svenska referens gruppens uppskattade språkfärdigheter

En annan bakgrundsfråga är hur ofta läser informanterna böcker på arabiska respektive svenska. På denna fråga har jag fått resultatet i tabell 4.6 för den arabisktalande gruppen. De flesta informanterna läser sällan böcker på arabiska. En anledning kan ju vara att tillgången till bland annat barnböcker på arabiska inte är möjlig.

	Arabiska	Svenska
Varje dag	0	6
En gång i veckan	0	5
En gång i månaden	1	10
Sällan	16	2
Aldrig	6	0
Bortfall	1	1

Tabell 4.6: Arabiska informanternas läsning av böcker på arabiska samt på svenska

	Svenska
Varje dag	17
En gång i veckan	3
En gång i månaden	6
Sällan	4
Aldrig	0
Bortfall	0

Tabell 4.7: Referensgruppens läsning av böcker på svenska språket

Anledningen till att antalet informanter som läser böcker på svenska är större än antalet informanter som läser böcker på arabiska kan vara att informanterna har räknat med kurslitteratur. Informanterna går i svensk klass och därför är det naturligt att svenska är det språk som läses mest. Detta kan förklaras med att de arabisktalande ungdomarna behöver lägga mer tid på att läsa svenska och har ingen tid för att läsa

till exempel skönlitteratur. Tabell 4.7 visar resultatet på hur ofta referensgruppen läser böcker på svenska språket.

4.2 Metaforernas tolkningar och resultat

I detta avsnitt diskuteras varje metafor för sig samt en presentation av tolkningarna ges i form av procenttal. I de fall då det hänvisas till metaforens nummer då menas det nummer som metaforen har i enkäten.

- Jag hamnade i en svart grop

Av de arabisktalande ungdomarna har 63 % av informanterna tolkat metaforen som ”att hamna i en svår knipa/situation”. Värt att nämna är att metaforen är påhittad och har därför ingen betydelse. 29 % hör till gruppen med bortfall, ren översättning till arabiska eller bara omskrivning av meningen utan någon tolkning.

Referensgruppens tolkningar skiljer sig från de arabisktalandes tolkningar. Jag tar bara upp några av de mest vanliga bland ungdomarna. De mest vanliga förklaringarna, oavsett om metaforen är markerad som svensk, arabisk eller påhittad är ”går igenom en svår period i livet”, ”hamna i en svacka” 40 %. Bortfall och rena översättning är 27 %.

- Klockans skorpioner lyser

Metaforen är arabisk och betyder ”tiden är inne”. Den bokstavliga betydelsen är ”att klockan har visare som lyser”. Den rätta tolkningen av metaforen gjorda av de arabisktalande informanterna är 25 %. Andra tolkningar är ”att tiden är viktig”, ”domedagen har kommit” dessa feltolkningar utgör 46 %. 29 % utgör gruppen bortfall.

27 % av den svenska referensgruppen har tolkat metaforen korrekt. 7 % hade skrivit den bokstavliga tolkningen av metaforen. 64 % är i Bortfall. Anledningen till att bortfall siffran är hög kan vara att informanterna tyckte att metaforen är påhittad och har därför inte tolkat den. Detta har jag baserat på hur de hade kategoriserat metaforen, vilken i det här fallet är påhittad.

- Jag är på min mammas gata

Denna metafor är en svensk metafor och betyder ”att man är på ett bekant område”. Ingen av informanterna har gjort rätt tolkning av denna metafor. Den vanligaste tolkningen gjord av de arabisktalande informanterna är ”jag står på min egen mark”, ”jag är utanför mitt hus”, ”jag är på den säkra vägen”. Detta utgör 13 %. En annan tolkning gjord inom denna grupp är ”att stå på sin mammas sida”. Denna kan tolkas på två olika sätt och det är vad informanterna har också skrivit. Antingen ”att man är på mammas sida om det är folk emot henne” eller ”att jag står på hennes del av till exempel gatan eller det hon äger”, 21 %. Bortfallgruppen utgör 25 %.

27 % av den svenska referensgruppen har tolkat metaforen på ett korrekt sätt. Andra tolkningar är ”att någon går i mammans spår”, ”jag är lik min mamma”. 23 % har inte gjort någon tolkning, bortfall.

- Spotta ut gruset!

Metaforen är arabisk och dess betydelse är ”ut med språket”, ”tala ut”. 25 % av den arabisktalande gruppen som har tolkat denna metafor rätt. ”Snacka inte skit/säg inte fula ord”, ”sluta ljuga” är en stor grupp tolkningar gjorda av informanterna, dessa är 17 %. Bortfallgruppen och omskrivningar utgör 25 %.

23 % av referensgruppen har tolkat metaforen rätt om jag väljer att räkna med tolkningar såsom ”tala tydligt” och ”tala i klartext”. Om jag väljer att inte ta med dessa så har ingen tolkat metaforen rätt. 17 % har skrivit följande tolkning på metaforen ”sluta snacka skit/säga fula ord”. 40 % är bortfall.

- Det gäller att mota Olle i grind

Denna metafor är en typisk svensk metafor som jag själv inte hade hört innan jag började samla svenska metaforer. Metaforen betyder ”att förebygga något”. Ingen av de arabisktalande informanterna kunde tolka denna metafor rätt. De har inte hört denna metafor förut och många förstod inte ordet mota. Det är en informant som har tolkat denna metafor med att ”stå i vägen för Olle”, vilken är en bokstavlig tolkning av denna metafor. Den bildliga tolkningen, ”Det gäller att förebygga något”, har ingen angett som svar. 96 % är i bortfall. Denna metafor är heller ingen favorit bland de informanterna med svenska som modersmål. 7 % gav den tolkningen ”att man måste förhindra en olycka innan den sker, när man ser symptom på att den är på väg”. Det kan tolkas som att förebygga något vilket är en rätt tolkning. Feltolkningar utgör 16 %. 77 % gav ingen tolkning, alltså i bortfall.

- Han är som satan

En av de arabiska informanterna har tolkat metaforen rätt. Denna metafor används i arabiskan för att beskriva små pojkar som mycket rörliga, aktiva och busiga. Att komma ihåg är att om denna metafor sägs om någon så behöver det inte vara negativt. De flesta av informanterna tänkte på djävulens egenskaper, att han är ond och elak. Tolkningen ”han är jätterörlig”, 4 % är den rätta tolkningen. ”Han är jobbig/problematisk” kan även anses en rätt tolkning, om ett barn är mycket busigt så uppfattas det barnet som jobbigt, 8 %. ”Att han är duktig och förstår snabbt” kan uppfattas som att en person är lika listig som en Djävul, 4 %. Om dessa tolkningar anses vara rätta tolkningar och slås ihop så utgör dessa 16 %. Den vanligaste tolkningen är ”han är ond/elak/dum/galen”, 50 %. Resten är i bortfall, 34 %.

87 % av den svenska referensgruppen har gjort en bokstavlig tolkning och tänkt på djävulens egenskaper. 7 % skrev ”att någon är jobbig”. Resten som är 6 %, i bortfall.

- Gå ut som ett ljus

Denna metafor är en påhittad metafor och har ingen fastställd betydelse. De tolkningar som de arabisktalande ungdomarna har gjort där den mest vanliga tolkningen kommer först är ”gå ut stolt”, ”syns som en stjärna”, ”att man lyser”, ”lyser om en”, ”en ängel som kommer ut” 50 %. ”Vara en bra och godhjärtad person”, ”gå ut och hjälpa andra”, ”vara snäll, god, fin” 13 %. Bortfall och ord för ord översättning till arabiskan 29 %.

De vanligaste tolkningar gjorda av den svenska referensgruppen är ”att vara glad/positiv/stolt” 40 %. 17 % av informanterna tolkade metaforen som ”att gå ut rakryggad/stolt”. Den tolkningen som tilltalade mig mest för denna påhittade metafor är ”man dör snabbt och plötsligt som när man blåser ut ett ljus”.

- Visa mig dina axlars bredd

Den här metaforen är en arabisk metafor. Den betyder att, på ett oförskämt och elakt sätt, be en person att lämna rummet eller platsen vi befinner oss på.

42 % av den arabisktalande gruppen hade tolkat metaforen på ett bildligt sätt och känt igen den. Vissa informanter skrev betydelsen på arabiska och detta betyder att de kände igen den. Gruppen som tolkade metaforen rätt består av både ungdomar som är födda i Sverige och av ungdomar som har varit i Sverige i 2 till 11 år. En teori var att det var de ungdomar som har bott kortast tid i Sverige är de som tolkar metaforen rätt. Denna teori stämmer dock inte. En annan anledning kan ju vara att de ofta åker till sitt hemland eller att de har stor kontakt med språket. En stor grupp av informanterna hade en bokstavlig tolkning av denna metafor 38 %, ”visa vad du går för”, ”visa hur stark man är”, ”en person har breda axlar”. Om en person har breda axlar då anses den personen som stark och muskulös. Det är en bokstavlig tolkning av metaforen. Bortfall 12 %.

57 % av den svenska referensgruppen har gjort en bokstavlig tolkning av denna metafor. ”Visa mig hur start/tuff/modig du är”. 40 % i bortfall.

- Han brottas med döden

Denna metafor är en arabisk metafor. Den bildliga tolkningen är att personen är mellan liv och död. Denna metafor har blivit rätt tolkad av 38 % av de arabisktalande informanterna, ”han är mellan liv och död”, ”vill inte dö”, ”kämpar för sitt liv”, ”Han tar en stor risk”, ”gör saker han inte borde göra”, ”riskerar sitt liv”. En annan tolkning av metaforen är ”att en person utsätter sig själv för fara som leder till att han riskerar sitt liv men kommer undan”. 29 % av informanterna har gjort denna tolkning. 33 % utgör bortfallgruppen och ren översättning.

En av informanterna i den svenska referensgruppen har givit både ovan nämnda tolkningarna, ”att antingen är i fara eller nära döden”. 60 % har gett den tolkningen som är ”nära att dö”, ”kämpar för sitt liv”, ”vill inte dö” osv. ”Att leva farligt” har 17 % angivit som tolkning på denna metafor.

- Jag känner mig nere & Jag känner mig låg

En svensk metafor som används mycket i vårt vardagliga liv. Tanken bakom att ha metaforen ”jag känner mig nere” är att kunna jämföra den med metaforen ”jag känner mig låg”, eftersom båda dessa metaforer används för samma bildliga tolkning, vilket är att man känner sig deprimerad. Jag ville med detta veta vilken av dessa metaforer som används mest och som ungdomarna känner till mest.

Av den arabisktalande gruppen har 42 % av informanterna tolkat metaforen ”jag känner mig nere” rätt och uppfattade den med den rätta bildliga tolkningen. Medan 25 % av informanterna tolkade metaforen ”jag känner mig låg” rätt. Det är tydligt att denna grupp informanter använder metaforen ”jag känner mig nere” i större utsträckning än den andra metaforen. För metaforen ”jag känner mig nere” är det 17 % i bortfall medan det är 33 % i bortfall för metaforen ”jag känner mig låg”.

Av den svenska gruppen har 97 % gett en korrekt tolkning av metaforen ”jag känner mig nere”. De resterande 3 % är i bortfall. När det gäller den andra metaforen ”jag känner mig låg” har 23 % tolkat metaforen rätt. Den mest vanliga tolkningen efter denna rätta tolkning är ”att man har skuld känslor för att ha gjort något fult/dåligt.

23 %. Vissa tolkningar kan tyckas höra till just denna grupp tolkningar med betydelsen "att må dåligt". Det kan vara att må dåligt fysiskt eller psykiskt. Dessa utgör 10 %. Andra tolkningar som har gjorts är "känna sig mindre värd", "har ingen energi" osv. 30 % i bortfall. Även denna grupp informanter använder den första metaforen mer än den andra metaforen och därför tolkades den bäst.

- Jag sprang så att vinden slogs sönder av mina knän & Han sprang tävlande med vinden

Dessa två metaforer är typiska arabiska metaforer som de flesta kanske inte känner igen. Anledningen till att båda är med är att se om det blir någon skillnad på tolkningarna av dem. Båda betyder samma sak; "att man springer mycket fort och tävlar med något ännu fortare och det är vinden".

63 % av de arabisktalande informanterna hade inga svårigheter med att tolka den första metaforen på ett korrekt bildligt sätt. Några av dessa informanter skrev till och med att benen och fötterna tog skada av att man sprang så fort. 8 % tyckte att metaforen betyder "att man kämpar emot men lyckas inte". Bortfall på första metaforen är 29 %. På metaforen "han sprang tävlande med vinden" har 29 % tolkat den rätt. Där tolkningen var "att en person springer fort och tävlar med vinden". 34 % gav den tolkningen "en person springer mycket fort" vilket är delvis rätt. Dessa två tolkningar kan slås ihop och vi får en stor grupp informanter som har tolkat metaforen på ett korrekt sätt, 63 %. Några av informanterna tyckte att det betyder "att man kämpar mot allt", "har alltid bråttom" vilka jag tycker är rationella svar.

Av referensgruppen har 43 % tolkat metafor nummer elva rätt. Några av de övriga tolkningarna som gavs är "en oövervinnlig varelse", "inget kan stoppa mig". Jag tycker att dessa tolkningar kan mycket väl vara betydelser till detta bildliga uttryck. I bortfall är det 40 %. När det gäller den andra metaforen, nummer tjugo har 7 % gett den korrekta tolkningen "att springa fort och tävla mot vinden". Däremot har 40 % gett en delvis rätt tolkning, "att springa fort". Andra intressanta tolkningar är "har hårt motstånd", bokstavlig tolkningen där informanten skrev att personen sprang själv och bara vinden var med. 43 % är i bortfall.

- Han slänger ljuset på henne

Det är en påhittad metafor utan specifik betydelse. Den vanligaste tolkningen är "han visar upp henne för alla", "han visar henne uppmärksamhet", "han är kär i henne". Denna grupp utgör 38 % av de arabisktalande informanterna. De resterande tolkningarna är bokstavliga som "att han slänger ljuset och bränner henne" osv.

Den mest vanliga tolkningen gjord av referensgruppen är "att han ger henne all uppmärksamhet/äran", "att glorifiera henne", 30 %. Andra tolkningar är "att han berättar sanningen för henne", "han är arg på henne", "han är snäll mot henne" osv.

- Han gick bort när vi var där

Eftersom denna metafor kan uppfattas på två olika sätt var den intressant att ta med. Den första tolkningen är "att personen dog när vi var där". Den andra tolkningen säger "att han gick sin väg när vi var där". Jag ville med denna metafor veta fördelningen mellan dessa två betydelser.

4 % av de arabisktalande informanterna gav de båda tolkningarna på metaforen. Medan 8 % tolkade den som att personen dog när vi var där. 55 % tolkar metaforen

som ”att personen går sin väg när vi var där”, ”vill inte ha med oss att göra”, det är en bokstavlig tolkning av metaforen. 8 % skrev ”han försvann” som är svårtolkat eftersom det kan även sägas om en person som dör. Om alla dessa grupper sätts ihop och räknas som rätta tolkningar av metaforen får vi en grupp som utgör 75 %. Bortfallsgruppen utgör 25 %.

7 % av referensgruppen har gett båda tolkningarna på denna metafor. 37 % har gett den tolkningen ”han dog när vi var där” medan 7 % gav den tolkningen ”han undvek oss” eller ”han dissade oss”. Dessa tre olika grupper kan också slåss ihop och en grupp på 54 % kan räknas som rätt tolkning av metaforen. 43 % är i bortfall.

- Hon äter med långa tänder

Denna metafor är intressant eftersom den finns både i svenska och i arabiska språket. På arabiska betyder metaforen att någon äter med stor aptit och glupskt. På svenska (finlandssvenska) har jag fått reda på att den används för att beskriva personer som äter sakta och på så sätt att de inte gillar eller uppskattar maten.

63 % av de arabisktalande informanterna har tolkat metaforen rätt enligt den arabiska tolkningen. Bara 4 % har skrivit den svenska tolkningen av metaforen. Bokstavlig tolkning, alltså att personen har långa tänder och att hon äter med dem utgör 4 %. Bortfall, översättningar och feltolkning utgör 33 %.

3 % gav av referensgruppen gav den svenska tolkningen av metaforen. 47 % gav den arabiska tolkningen. 50 % är i bortfall.

- Lägg inte pengar i blomvasen!

Detta är en påhittad metafor. 38 % av den arabisktalande gruppen var överens om att tolkningen av denna metafor är ”att inte slösa bort pengar”, ”vara rädd om sina pengar så att inga obehöriga ska ta dem”. 8 % hade en bokstavlig tolkning av metaforen. Bortfall utgjorde hela 50 %.

23 % av referensgruppen gav samma tolkning som den arabisktalande gruppen. Endast 3 % gav både tolkningen om ”att inte slösa pengar” och ”att pengarna gör ingen nytta i blomvasen”. 53 % är i bortfall.

- Gå inte emellan löken och dess skal

Detta är en arabisk metafor som används en hel del i vardagliga livet av aktiva användarna av arabiska språket. Den vanligaste tolkningen av denna metafor är ”att inte lägga sig i saker som inte angår en”, ”att inte lägga näsan i blöt”.

63 % av informanterna av de arabisktalande ungdomarna tolkade metaforen rätt. 8 % gav en bokstavlig tolkning. Bortfall, översättningar och feltolkningar utgjorde 29 %.

50 % av referensgruppens ungdomarna har tolkat metaforen rätt. Andra tolkningar är ”inkräkta inte på privatlivet” 3 %, ”var inte så noggrann/petig” 3 %, ”var ärlig” 3 %. Bortfallsgruppen utgör 37 %.

- Jag har kontroll över henne

Detta är en svensk metafor som betyder att en person bestämmer över en annan person och dess liv.

66 % av de arabisktalande informanterna gav rätt tolkning av metaforen. ”Han bestämmer över henne”, ”han styr henne”, ”har koll på vad hon gör/på henne”. 17 % är i feltolkningar och 17 % i bortfall.

Av referensgruppen har 37 % tolkat denna metafor rätt. Om man slår ihop denna tolkning med andra tolkningar såsom ”jag vet vad hon tänker göra”, ”hon går ingenstans utan mig” så blir totala rätt i procent 43 %. Bortfall utgör 57 %.

- Oh, vad han är tung

Metaforens betydelse är ”att en person är dryg”. En viss person är mycket svår och jobbig att vara med. Just den sist nämnda tolkningen används ofta. Intressant med denna metafor är att se vilken av den bildliga eller bokstavliga tolkningen som används mest.

Tre av de arabisktalande informanterna gav de båda tolkningarna, det är 13 %. 29 % gav den bildliga tolkningen av metaforen medan 25 % gav den bokstavliga tolkningen. 12 % tyckte att man är tuff/cool/ som Rambo om man är en tung person. Bortfallsgruppen utgör 21 %.

Av den referensgruppen har en person 3 % gett både den bildliga och den bokstavliga tolkningen av metaforen. En person har 3 % endast gett den bildliga tolkningen. 17 % gav metaforen den bokstavliga tolkningen, ”att någon är tjock”. En annan tolkning som utgjorde en stor grupp är ”att någon är tuff/mäktig”, 17 %.

- Uppe med tuppen

Denna metafor används i båda språken. Eftersom den finns i svenska har jag valt att ha den med i den svenska listan av metaforer. Detta är intressant för att se om grupperna känner igen metaforen lika mycket och om metaforen tolkas på samma sätt.

Av den arabisktalande gruppen har 38 % tolkat metaforen korrekt, medan 29 % gav den betydelsen ”att vara stolt/stroppig/upp med hakan”. Detta är en möjlig tolkning av metaforen som mycket väl kan användas med den betydelsen eftersom tuppen går oftast med huvudet upp. 24 % utgör bortfall.

90 % av referensgruppen har givit metaforen den rätta tolkningen. 7 % är bortfall. 3 % gav den tolkningen ”en person som är alert”.

- Han sprang tävlande med vinden

Se metaforen Jag sprang så att vinden slogs sönder av mina knän.

- Det är ingen ko på isen

Metaforen är en typisk svensk metafor som inte används mycket. Den betyder ”att det inte är någon brådska”. Intressant är att se om referensgruppen känner igen denna metafor i jämförelse med den arabisktalande gruppen.

Ingen av de arabisktalande informanterna har tolkat denna metafor rätt. Dock har några, 25 %, förstått den bokstavliga tolkningen och det är att isen håller och därför är det ingen fara att gå på den för att den håller. En av informanterna gav metaforen tolkningen att man inte ska göra fel i livet. 29 % gav feltolkningar och 46 % i bortfall.

Av referensgruppen däremot har 17 % gett den rätta tolkningen. 7 % har gett metaforen tolkningen ”att det är lugnt”, ”allt är som det ska”. 10 % gav den en bokstavlig tolkning. Andra tyckte att man kan åka och är inte klumpig i åkandet såsom kor kan vara, 7 %. Feltolkningar utgjorde 19 % och bortfall utgjorde 54 %.

- Han drunknar i skulder

Denna metafor är ytterligare en av de metaforer som finns på båda språken. Jag har fått fram olika tolkningar av denna metafor. Den sägs om en person som har lånat pengar mer än han kan betala tillbaks. Den andra tolkningen jag fick av mina vänner var att en person har skuld känslor för något som personen har gjort. Det är intressant att se fördelningen mellan dessa två tolkningar. Den som jag kommer att räkna som rätt tolkning är den senare tolkningen, vilken är den mest vanliga tolkningen av metaforen i båda språken.

Av den arabisktalande gruppen har 71 % gett den första tolkningen av metaforen. Endast 4 % gav den andra tolkningen. En annan tolkning av metaforen är ”sanningen kommer fram” detta har även 4 % skrivit. Resten 21 % är bortfall.

77 % av referensgruppen hade den första tolkningen, ”att man inte kan betala sina skulder”. Endast 3 % hade den andra tolkningen, ”att ha dåligt samvete”. 17 % är bortfall.

- En ulv i fårarkläder

Denna metafor är en typisk svensk metafor. Metaforens betydelse är ”en person som utger sig för att vara oskyldig men inte är det”. Att notera är att många av de arabisktalande informanterna inte känner till vad ordet ulv betyder. Detta gjorde tolkningen svår och därmed blev resultatet dåligt.

Den tolkningen, gjord av den arabisktalande gruppen, som var närmast den korrekta tolkningen är ”en dum person som betar sig som en snäll person, låtsas”, 4 %. En annan tyckte att man är ”lurig”, 4 %. Dessa två tolkningar kan anses vara rätt tolkningar av metaforen och vi får 8 % i rätt tolkningar. Några av informanterna blandade in utseendet och kläder i betydelsen och skrev till exempel ”att en ser fånig ut”, ”en snygg kille i nördkläder”, ”han är hårig”, ”en ful person”. Dessa utgör 25 %. Resten, 67 %, i bortfall.

Av den svenska gruppen har 67 % tolkat metaforen på ett korrekt sätt. ”en föräddare bland oss” är en av de övriga tolkningarna som gavs, 3 %. ”Saker och ting är inte alltid vad man tror”, denna tolkning kan kategoriseras som rätt tolkning, den utgör 7 %. 3 % hade en bokstavlig tolkning av metaforen. 30 % är bortfall.

- Jag mår som en hund i vattnet

Detta är en påhittad metafor. Den vanligaste tolkningen gjord av den arabisktalande gruppen är ”att man antingen mår bra eller dåligt som en hund gör”. 25 % tolkade att man mår bra och 25 % att man mår dåligt. 4 % gav båda alternativen. 8 % att man är duktig på att simma och de resterande 38 % i bortfall eller översättningar.

Den vanligaste tolkningen gjord av de ungdomarna med svenska som modersmål är densamma som den arabiska gruppen har gjort, antingen mår bra eller dåligt. 30 % tolkade den ”att man mår bra” medan 37 % gav den tolkningen ”att må dåligt”. 33 % är bortfall.

- Har du svalt rakhyveln?

Jag trodde att denna arabiska metafor skulle vara lätt för de arabisktalande ungdomarna att tolka korrekt, eftersom den är vanlig och används ofta. Denna metafor sägs till personer som inte får ut orden ur munnen.

Endast 25 % av den arabiska gruppen hade rätt tolkning och resten har tolkat den fel såsom ”att en person har gjort något dumt” eller ”att en person blöder mycket” vilket kan uppfattas som en bokstavlig tolkning av metaforen. 29 % är i bortfall.

Av referensgruppen har 17 % har gett den tolkningen ”kan du inte prata” eller ”en person som vägrar att erkänna, svara”. Dessa tolkningar anser jag vara rätta tolkningar av metaforen. Andra tolkningar är ”att ha ont i halsen” detta utgör 7 %. 3 % gav den bokstavliga tolkningen. 10 % gav tolkningarna ”att se bestört/förvånad ut” eller ”att man ser ut att må dåligt”. Totalt är det 26 % feltolkade. 57 % har inte gett någon tolkning alls, bortfall.

- Sluta ha huvudet över benen!

Denna metafor existerar inte. Det är dock intressant att se vilka tolkningar ungdomarna har gjort. 54 % av informanterna gav ingen tolkning. De mest intressanta tolkningarna som gjordes var ”sluta tro för mycket om dig själv” 12 %, ”att sluta vara som en clown” 12 %. Resten av tolkningarna anser jag inte ha något med metaforen att göra.

De vanligaste tolkningar gjorda för denna metafor är ”sluta klanta/löjligen dig” utgör 10 %. En annan tolkning som utgör 10 % är ”att sluta vara överlägsen” eller ”att tänka att man är bättre än alla andra”. 70 % är bortfall.

- Han är en spegelbild av sin mamma

Denna metafor finns i båda språken men jag har valt att ha den i den svenska listan. Metaforen betyder ”att en person liknar sin mamma till sättet eller fysiskt”.

75 % av de arabiska informanterna hade tolkat metaforen rätt. 4 % hade tolkningen ”att han är det motsatta”, en annan informant hade tolkat metaforen där ”mamman kollar mycket på han”, 4 %. Resten, 17 %, i bortfall.

För att jämföra med referensgruppen, har 83 % tolkat metaforen rätt. De resterande 17 % är bortfall.

- Han förklarade vatten med vatten

Metaforens betydelse är att en sak förklaras med ”att förklara något svårt och obegripligt med samma sak eller något ännu mer obegripligt”. Det är en arabisk metafor.

54 % har gjort korrekta tolkningar av metaforen. Några har skrivit ”att han förklarar dåligt”, andra har skrivit ”att han förklarar en sak med samma sak”. Men alla dessa 54 % har förstått metaforen då kanske det var svårt att skriva ner det. 29 % är i bortfall.

17 % av de informanter med svenska som modersmål hade tolkningen ”han förklarade dåligt”. Denna tolkning är delvis rätt. Andra tolkningar är ”han upprepade samma sak som redan sagts”, ”ge igen med lika kraft”, ”han visade det han förklarade”. Dessa feltolkningar utgör 26 %. 57 % i bortfall.

- Jag känner mig låg

Se metaforen Jag känner mig låg.

- Han är i livets höst

Även denna metafor finns på båda språken. ”Han börjar bli gammal” är vad metaforen betyder.

Av de arabisktalande informanterna har endast 13 % tolkat metaforen rätt. 8 % skrev ”att håret börjar falla som löven”, ”att känna sig ung” har 8 % skrivit. Denna metafor har fått många feltolkningar som utgör 58 % och 29 % i bortfall.

Referensgruppen har 40 % tolkat metaforen på ett korrekt sätt. Andra tolkningar är ”att hösten är en mörk och tråkig tid under året och därför genomgår en person en deprimerande period i livet”. Denna grupp tolkningar utgör 17 %. Till motsats från förra tolkningen har även 17 % tolkat ”att man genomgår en lycklig period i livet”. 3 % gav tolkningen ”att en person genomgår en viss period i livet som kan vara antingen lycklig eller deprimerande”. 17 % är i bortfall.

5 Översikt av resultaten

I detta avsnitt kommer jag att ha en översiktlig redovisning av resultaten i form av tabeller. Varje metaforlista delas in i antal rätt, fel och bortfall. Antal rätt tolkningar delas i sin tur in i bildliga och bokstavliga tolkningar. Detta görs för varje informantgrupp för respektive lista. De olika metaforerna kommer att rangordnas efter bäst tolkad metafor som sedan följs av diskussioner över resultaten. Denna rangordning sker efter de mest rätt tolkade metaforer gjorda av den arabisktalande gruppen, eftersom denna grupp är målet för min studie.

5.1 Översiktstabeller över tolkningarnas fördelningar och rangordning av metaforerna

Varför fick vissa metaforer mycket högt antal rätt tolkningar och inte andra metaforer? Är det så att omgivningen ändå styr vår tolkning av metaforer? I denna del av uppsatsen kommer jag att diskutera vad det beror på att vissa metaforer tolkades rätt av många av informanterna men inte andra.

Först visar tabell 5.1 rangordningen av de svenska metaforerna gjorda efter den arabisktalande gruppen. Eftersom uppsatsens syfte är att försöka se mönster i hur de tvåspråkiga informanterna tolkar metaforer, har jag valt att göra denna rangordning efter denna grupp. Metaforerna ”Han gick bort när vi var där” och metaforen ”Han är en spegelbild av sin mamma” som har tolkats rätt av flest i den arabisktalande gruppen. Det intressanta är att dessa metaforer är inte de mest rätt tolkad av referensgruppen, som kanske skulle vara förväntat. Däremot är det metaforen ”Jag känner mig nere” som har blivit mest rätt tolkade av referensgruppen med hela 97 %. Denna metafor kommer som metafor nummer fyra i den arabisktalande gruppens rangordning. Den metafor som kommer på andra plats är metaforen ”Uppe med tuppen”.

Återigen har rangordningen i tabell 5.2 skett efter den arabisktalande gruppens tolkningar. Metaforen ”Han drunknar i skulder” är den metafor som har rangordnats först av båda grupperna. Diskussioner kring de eventuella orsakerna som kan ha påverkat den arabiskagruppens tolkningar av metaforerna diskuteras i 5.2 på sidan 33.

Referensgruppens tolkningarna och orsakerna som har påverkat dessa tolkningar diskuteras i 5.3 på sidan 34.

Sv. metaf.	Ar. gr.				Sv. gr.			
	Rätt		Fel	Bortf.	Rätt		Fel	Bortf.
	bildl.	bokst.			bildl.	bokst.		
Han gick bort när ...	75 %	0 %	0 %	25 %	54 %	0 %	3 %	43 %
Han är en spegelbild ...	75 %	0 %	8 %	17 %	83 %	0 %	0 %	17 %
Jag har kontroll ...	67 %	0 %	16 %	17 %	43 %	0 %	0 %	57 %
Hon äter med långa ...	63 %	4 %	0 %	33 %	50 %	0 %	0 %	50 %
Jag känner mig nere	42 %	0 %	41 %	17 %	97 %	0 %	0 %	3 %
Uppe med tuppen	38 %	0 %	38 %	24 %	90 %	0 %	3 %	7 %
Jag känner mig låg	25 %	0 %	42 %	33 %	23 %	0 %	47 %	30 %
Han är i livets höst	13 %	0 %	58 %	29 %	40 %	0 %	43 %	17 %
En ulv i fårarkläder	8 %	0 %	25 %	67 %	67 %	3 %	0 %	30 %
Jag är på min mammas ...	0 %	0 %	75 %	25 %	27 %	0 %	50 %	23 %
Det gäller att mota ...	0 %	4 %	0 %	96 %	7 %	0 %	16 %	77 %
Det är ingen ko ...	0 %	25 %	29 %	46 %	17 %	10 %	19 %	54 %

Tabell 5.1: Statistik över antal rätt och feltolkningar av de svenska metaforerna, rangordnade efter mest rätt antal tolkningar

Ar. metaf.	Ar. gr.				Sv. gr.			
	Rätt		Fel	Bortf.	Rätt		Fel	Bortf.
	bildl.	bokst.			bildl.	bokst.		
Han drunknar i skulder	71 %	0 %	8 %	21 %	77 %	0 %	6 %	17 %
Jag sprang så att ...	63 %	0 %	8 %	29 %	43 %	0 %	17 %	40 %
Gå inte emellan löken ...	63 %	0 %	16 %	21 %	50 %	0 %	13 %	37 %
Han sprang tävlande ...	63 %	0 %	12 %	25 %	47 %	7 %	3 %	43 %
Han förklarade vatten ...	54 %	0 %	17 %	29 %	17 %	0 %	26 %	57 %
Visa mig dina axlars ...	42 %	38 %	0 %	12 %	0 %	57 %	3 %	40 %
Oh, vad han är tung	42 %	25 %	12 %	21 %	3 %	17 %	20 %	60 %
Han brottas med döden	38 %	0 %	0 %	33 %	60 %	0 %	0 %	23 %
Klockans skorpioner ...	25 %	0 %	46 %	29 %	27 %	7 %	0 %	64 %
Spotta ut gruset!	25 %	0 %	50 %	25 %	23 %	0 %	37 %	40 %
Har du svalt rakhyveln?	17 %	0 %	54 %	29 %	17 %	3 %	23 %	57 %
Han är som satan	16 %	50 %	0 %	34 %	7 %	87 %	0 %	6 %

Tabell 5.2: Statistik över antal rätt och feltolkningar av de svenska metaforerna, rangordnade efter mest rätt antal tolkningar

5.2 Diskussion kring de arabiska informanternas rangordning av metaforer

De svenska metaforerna

Den av de svenska metaforerna som fått flest rätt tolkningar av de arabiska informanterna är metafor nummer tretton, ”Han gick bort när vi var där”, och metafor nummer tjugosju, ”han är en spegelbild av sin mamma”. Som tidigare nämnts uppfattas eller tolkas metafor nummer tretton på två olika sätt: antingen att någon dör eller att någon lämnar platsen. Anledningen till att denna metafor är den mest rätt tolkade metaforen kan bero på att informanterna tolkade den på ett bokstavligt sätt alltså att någon går sin väg. Anledningen till att metafor nummer tjugosju är en av de mest rätt tolkade kan vara att informanterna har hört metaforen förut och tolkade metaforen som att någon är mycket lik sin mamma, det är dock värt att nämna att de syftar till den fysiska likheten och inte till beteendemässig likhet.

Metaforer som uppfattas som gammaldags såsom metaforerna ”En ulv i fårarkläder”, ”Jag är på min mammas gata”, ”Det gäller att mota Olle i grind” och ”Det är ingen ko på isen” har fått en mycket låg siffra när det gäller rätt tolkningar. Anledningen kan vara att dessa metaforer används sällan idag och har man inte far- och morföräldrar som använder dessa uttryck i sitt språk så är chansen att höra dessa metaforer ganska liten, därmed blir korrekta tolkningar omöjliga. En annat skäl till att dessa metaforer inte tolkades rätt av många informanter är att dessa metaforer används i sammanhang som ungdomarna ännu inte deltar i. Exempel är att ”En ulv i fårarkläder” oftast används inom politik, och är av denna anledning inte känd bland ungdomarna.

En intressant jämförelse som jag hade för avsikt att göra med metaforerna ”Jag känner mig nere” och ”Jag känner mig låg” var att se fördelningen mellan dessa två metaforer när det gäller användningen. Det är självklart att metaforen ”Jag känner mig nere” används i större utsträckning än den andra metaforen. Dessa metaforer härstammar från det engelska uttrycket ”I feel down” där down kan översättas till svenska som både låg och nere, vilket jag anser vara en liten nyansskillnad och inte någon större skillnad på dessa. Vad det beror på är inte självklart.

Metaforen ”Hon äter med långa tänder” finns både på arabiska och på svenska. I det här fallet är det klart och tydligt att omgivningen påverkar tolkningen av metaforen. På arabiskan betyder metaforen att man är äcklad av maten och därför äter sakta och lite. Medan den finlandssvenska tolkningen av metaforen betyder att man är glupsk, äter snabbt och mycket. I 63 % av tolkningarna gjorda av de arabiska informanterna gav metaforen den finlandssvenska tolkningen. Detta anser jag bero på att i Sverige är det ok att säga ifrån och inte äta upp den om man inte gillar maten, det kan anses oförskämt i arabvärlden att vägra äta något som man bjuds på.

De arabiska metaforerna

Den arabiska metaforen som har tolkats rätt i högsta bemärkelse är metafor nummer tjugotvå, ”Han drunknar i skulder”. Eftersom ekonomin idag är en mycket viktig del i vårt samhälle där folk blir mycket rika eller folk blir skuldsatta och eftersom det pratas mycket om det på TV och i tidningarna så är det inte konstigt att denna metafor tolkas rätt. Som nämnt tidigare finns denna metafor på både språken.

Metaforerna ”Han sprang tävlande med vinden” och ”Jag sprang så att vinden slogs sönder av mina knän” är två olika uttryck med samma innehåll. Med dessa två metaforer ville jag se om det blir någon tolkningsskillnad vilket det inte blir. Informanterna tolkar dessa lika bra med hela 63 % korrekta tolkningar. Metaforen ”Gå inte emellan löken och dess skal” har också fått korrekt tolkning av 63 %. Denna metafor används ganska flitigt bland min arabiska omgivning och är därför mycket troligt att ungdomarna hör den ofta.

Utifrån tolkningarna av de andra arabiska metaforerna är det tydligt, i jämförelse med referensgruppen, att de typiskt arabiska metaforerna tolkas mer korrekt av de arabiska informanterna. Till exempel metaforen ”oh, vad han är tung” där den bokstavliga tolkningen utgjorde högst antal tolkningar bland referensgruppen, den arabisktalande gruppen med 42 % har tolkat den korrekt på ett bildligt sätt. Endast 3 % hade den bildliga tolkningen i referensgruppen.

5.3 Diskussioner kring referensgruppens rangordning av metaforer

De svenska metaforerna

Referensgruppens mest korrekt tolkade av svenska metaforen är metafor nummer tio, ”Jag känner mig nere”, med hela 97 %. Intressant här är skillnaden på tolkningen av metafor nummer tio och metafor nummer tjugonio som är ”Jag känner mig låg”. Som tidigare nämnt har jag frågat mina vänner om de anser att det är skillnad på tolkningar av dessa två metaforer. De har, liksom jag, kommit fram till att skillnaden är bara en nyansskillnad mellan dessa metaforer. Trots detta har bara 23 % av referensungdomarna tolkat metaforen ”Jag känner mig låg” rätt. Att de svenska ungdomarnas stora ordförråd har påverkat det stora antalet rätt tolkningar är ingen tvekan om. Till exempel visste många av de arabisktalande informanterna inte vad orden ”ulv”, ”fårarkläder” och ”mota” betyder. Detta har gjort det svårt för dem att kunna tolka metaforen på ett korrekt sätt. Även bland denna grupp är de så kallade gammaldagsmetaforerna eller typiskt svenska metaforerna dåligt tolkade på ett korrekt sätt. ”Det är ingen ko på isen” har endast blivit rätt tolkad av 17 % och metaforen ”Det gäller att mota Olle i grind” är rätt tolkad av bara 7 %.

De arabiska metaforerna

Av de arabiska metaforerna är metaforen nummer tjugotvå, ”Han drunknar i skulder”, liksom i den arabiska gruppen, den mest rätt tolkade metaforen. Jag tror att det är av samma anledningar som jag tog upp när det gäller den arabiska gruppens tolkningar. Tolkningen av de typiskt arabiska metaforerna såsom metaforerna ”Oh vad han är tung”, ”Han är som satan” och ”visa mig dina axlars bredd” har absolut blivit påverkade av det svenska samhället i det här fallet. Utseendet idag är en mycket viktig del i vårt samhälle och därför påverkar det tolkningen av dessa metaforer som tolkas bokstavligt av informanterna. Det kan inte påstås att tolkningen är annorlunda i den arabisktalande gruppen men att det kanske inte är lika stor andel bokstavlig tolkning som det är i referensgruppen.

De påhittade metaforerna för både grupperna

I stort sett kan man säga att tolkningarna av de påhittade metaforerna är lika i både den arabisktalande gruppen och referensgruppen. I avsnittet 4.2 diskuteras de enskilda metaforerna mer ingående och där kan man se vilka tolkningar som har gjorts för dessa påhittade metaforer i respektive grupp.

5.4 Sammanfattning

Femtiofyra ungdomar fick tolka en lista med svenska, arabiska och påhittade metaforer. Genom denna studie ville jag ta reda på om metaforer tolkas olika om personerna i fråga tillhör olika kulturer och har olika språk som modersmål. Stämmer det att metaforer inte är slumpmässiga men inte heller helt förutsägbara?

Resultatmässigt har studien givit det utslag jag från början räknade med. Jag tycker att man ser en skillnad i tolkningarna mellan de två grupper, en arabisktalande grupp och en grupp med svenska som modersmål. Det är dock ingen stor skillnad. Samhället som en person lever i påverkar tolkningarna av metaforerna lika mycket som samhället eller kulturen man hör till annars.

Är det så att vårt språk är uttryck för hur vår omvärld uppfattas? Har orden en bestämd betydelse? Ord med klara och tydliga betydelser behövs för att kunna beskriva verkligheten. Ska metaforer undvikas eftersom de inte har denna klara betydelse? Utifrån undersökningen verkar det så att tydligheten spelar stor roll. Om metaforen är tillräckligt tydlig får vi ett bättre tolkningsresultat än om den är mindre tydlig. Tydligheten verkar ha en mycket stor påverkan av tolkningarna på metaforerna. Resultaten från enkäten visar tydligt att de metaforer som är tydliga och som förmedlar sitt budskap ger bättre förståelse. Det har lett till att den svenska gruppen har kunnat tolka de arabiska metaforerna någorlunda rätt och detsamma gäller den arabisktalande gruppen. Om metaforen inte visar vad den syftar eller hänvisar till gavs antingen bokstavliga tolkningar eller stor andel bortfall, eftersom informanterna använder sina kunskaper och upplevelser i tolkningarna. Dock måste jag konstatera att det svenska ordförrådet spelar mycket stor roll i hur metaforer tolkas.

Lakoff G. (1980) skriver att metaforer är grunden för hur vi förstår våra upplevelser. Lakoff G. (1980) hävdar även att metaforen kan ”skapa ny betydelse, skapa likheter och därmed ny verklighet”. Metaforer skapas av erfarenheter och samtidigt skapas erfarenheter av metaforer (Lakoff G., 1980, s. 211). I denna undersökning verkar det finnas underlag för denna teori. Ungdomarna har via sina tolkningar skapat en ny betydelse för metaforerna, skapat likheter och därmed en ny verklighet. Ungdomarna utgår från sin vardag och sina upplevelser. Därför har inte mycket olikheter funnits bland de tolkningar som båda informantgrupperna gjort.

En förklaring till att vissa arabiska metaforer gavs korrekta tolkningar av de arabisktalande informanterna är att dessa metaforer existerar även i svenska språket och de känner därför igen dem. Däremot finns det en del metaforer som har lagts till svenska metaforlistan som inte har tolkats rätt av dessa ungdomar. Anledningen kan vara att kontakt med äldre människor ger oss möjligheter att bekanta oss med äldre uttryck och metaforer som används eller har använts i språket. Antagligen har de arabisktalande inte denna kontakt med till exempel mor- och farföräldrar eller andra vuxna eller massmedia som behärskar språket väl och saknar denna naturliga inläring av uttrycken. Utifrån detta går det att säga att metaforerna tolkas annorlunda

beroende på omgivningen och upplevelserna kring oss. Miljöbyte påverkar vår användning av de metaforer som finns på båda språken eller andra språk och det påverkar även tolkningen av de metaforer som inte används aktivt i ett språk och därför tas omgivningen till hjälp vid tolkning av dessa. Till exempel uppfattas döden annorlunda i olika kulturer, i vissa kulturer är den tabubelagd och skrämmande medan i andra kulturer kan den anses som en välsignelse. Därför kan tolkning av metaforer som har med döden att göra tolkas olika.

5.5 Slutord

Vår användning av språk och tänkande anser jag är metaforiskt i hög grad. Dock tycker jag att det ändå måste finnas någon form av grundbetydelse. Om denna grundbetydelse inte finns så kan det vara svårt att förstå någonting överhuvudtaget.

Denna enkätundersökning är relativt liten, speciellt eftersom mycket bortfall fanns med. Bortfallen beror på att ungdomarna inte kände igen metaforerna och tyckte att de var svåra att tolka. Även om undersökningen är liten så uppvisade den dock tydliga tecken på att metaforerna tolkas utifrån personernas erfarenheter oavsett var man härstammar ifrån eller vilket språk man talar.

Metaforerna har dock betydelse men ungdomarna använder säkert sina egna metaforer i sitt språk idag. Flera av de metaforer som är med i undersökningen kan kännas ålderdomliga. Ett sätt att vidare arbeta med denna studie är att ta fram en lista över de ”aktuella” metaforerna som ungdomarna använder och undersöka om det verkligen stämmer att erfarenheter och bakgrund påverkar tolkningen och användningen av metaforerna.

Litteraturförteckning

Bortfeld, H. *What Native and Non-Native Speakers' Images for Idioms Tell Us About Figurative Language. I: Heredia Roberto R., Altarriba Jeanette.*

Gibbs, R. W. *The Poetics of Mind.* New York, NY: Cambridge University Press, 1994.

Hene, Birgitta. *Adjektivs metaforiska betydelser - utlandsadopterade och svenska barns tolkningar. I: Hyltenstam k., Lindberg I. (red.). Svenska som andraspråk - i forskning, undervisning och samhälle.* Studentlitteratur, Lund, 2004.

Hyltenstam, K. *Non-native Features of Near-native Speakers: On the Ultimate Attainment of Childhood L2 Learners. I: Harris, Richard Jackson (red.). Cognitive processing in Bilinguals.* Elsevier Science B. V., 1992 (351-368).

Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By.* The University of Chicago Press, 1980.

Saeed, John I. T. *Semantics.* J Press Ltd, Padstow, Cornwall, 1997.

A Metaforlistan

<i>Svenska metaforer</i>
<i>Vanliga</i>
Jag är på min mammas gata <i>Jag är på ett bekant område</i>
Jag känner mig nere <i>Jag känner mig deprimerad</i>
Han gick bort när vi var där <i>Han dog när vi var där</i> <i>Han gick sin väg när vi var där</i>
Hon äter med långa tänder <i>Hon äter inte med stor aptit</i> <i>Hon äter glupskt och med stor aptit</i>
Jag har kontroll över henne <i>Jag bestämmer över henne</i>
Uppe med tuppen <i>Vakna tidigt som tuppen</i>
En ulv i fårarkläder <i>En person som utger sig för att vara oskyldig men inte är det</i>
Han är en spegelbild av sin mamma <i>Liknar sin mamma till sättet eller fysiskt</i>
Jag känner mig låg <i>Jag känner mig deprimerad (alternativ för jag känner mig nere)</i>
Han är i livets höst <i>Han börjar bli gammal</i>
<i>Ovanliga</i>
Det gäller att mota Olle i grind <i>Det gäller att förebygga något</i>
Det är ingen ko på isen <i>Ingen särskild brådska eller fara</i>

A.1 De arabiska metaforerna

<i>Arabiska metaforer</i>
<i>Vanliga</i>
Klockans skorpioner lyser <i>Tiden är inne</i>
Spotta ut gruset <i>Ut med språket!</i>
Han är som satan <i>Han är mycket busig</i>
Visa mig dina axlars bredd <i>Gå din väg!</i>
Gå inte emellan löken och dess skal <i>Lägg dig inte i!</i>
Oh, vad han är tung! <i>Att en person är dryg!</i>
Han sprang tävlande med vinden <i>Att springa lika fort som vinden</i>
Han drunknar i skulder <i>Han har lånat mycket och inte kan betala tillbaka</i>
Har du svalt rakhyveln? <i>Om en person har en rakhyvel/vass kniv mot halsen så är det farligt att prata. Detta sägs till personer som inte får ut orden ur munnen.</i>
Han förklarade vatten med vatten <i>Att förklara något svårt och obegripligt med samma sak eller något ännu mer obegripligt</i>
<i>Ovanliga</i> Jag sprang så att vinden slogs sönder av mina knän <i>Jag sprang väldigt fort</i>
Han brottas med döden <i>Han håller på att dö, är i ett tillstånd där inget kan göras, mellan liv och död</i>

A.2 De påhittade metaforerna

<i>Påhittade metaforer</i>
Jag hamnade i en svart grop
Gå ut som ett ljus
Han slänger ljuset på henne
Lägg inte pengar i blomvasen!
Jag mår som en hund i vattnet
Sluta ha huvudet över benen!

B Enkät- för den arabiska gruppen

B.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att genomföra och tolka resultaten från en enkätundersökning. Denna undersökning ska avgöra och klargöra metaforernas betydelse för förståelsen och för inläringen. Undersökningen är en jämförelse mellan två grupper. Den första gruppen är svenskfödda ungdomar och den andra gruppen består av ungdomar med arabiska språket som modersmål. Jag vill även med denna studie undersöka om miljöbyte påverkar vårt användande och vår tolkning av metaforer.

B.2 Instruktioner

Undersökningsenkäten består av två delar. Den första delen består av bakgrundsfrågor. Bakgrundsfrågor är nödvändiga för att kunna tolka svaren av betydelse. Enkäterna fylls i anonymt! Inga namn krävs.

Den andra delen består av 30 metaforiska uttryck. Vissa av metaforerna kanske du känner igen andra inte. 1. Du ska ge en kort förklaring till vad följande metaforiska uttryck betyder. Varje metaforiskt uttryck följs av två tomma rader där din tolkning av betydelsen skall skrivas kortfattat. Exempelvis:

(5) Gå inte över bron efter vatten -> Man ska inte gå över ån efter vatten

Följande metaforiska uttryck består av typiska svenska metaforer, typiska arabiska metaforer samt några påhittade metaforer som inte har någon viss betydelse. 2. Du ska sätta ett S vid de uttryck som du tror är svenska, ett A vid de arabiska och ett P vid de påhittade metaforerna. Tack för din medverkan! Maria Moutran Assaf, maria_moutran@hotmail.com

B.3 Enkäten

1. Är du

- tjej
- kille

2. Hur gammal är du?

_____ år

3. Hur länge har du bott i Sverige?

- Jag är född i Sverige
- Jag har bott i Sverige i _____ år

4. Vilket land kommer du ifrån?

_____

5. Är både dina föräldrar arabisktalande?

- Ja
- Nej
  - Pappa talar _____
  - Mamma talar _____

6. Hur ofta besöker du ditt hemland?

- Flera gånger om året
- En gång om året
- Vartannat år
- Sällan
- Aldrig

7. Vad läser du för linje?

_____

8. Vilket gymnasium går du på?

_____

9. Vilken årskurs går du i?

_____

10. Vad har du för bakgrund i arabisk undervisning?

- Läst arabiska i hemlandet

Hur många år?

_____

- Läst arabiska endast som hemspråk/modersmål

Hur många år?

_____

11. Vilket språk talar du mest?

- Arabiska
- Svenska
- Annat språk _____

12. Hur är dina kunskaper i arabiska?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dålig	Ganska dålig	Bortfall
Läsa					
Skriver					
Tala					
Förstå skriftspråket					
Förstå flytande tal					

13. Hur är dina kunskaper i svenska?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dålig	Ganska dålig	Bortfall
Läsa					
Skriver					
Tala					
Förstå skriftspråket					
Förstå flytande tal					

14. Hur ofta läser du böcker på arabiska?

- Varje dag
- En gång i veckan
- En gång i månaden
- Sällan
- Aldrig

15. Hur ofta läser du böcker på svenska?

- Varje dag
- En gång i veckan
- En gång i månaden
- Sällan
- Aldrig

16. Läser du böcker på ett annat språk?

Vilka språk? _____

Hur ofta? _____

B.4 Metaforerna

1. Jag hamnade i en svart grop

---

2. Klockans skorpioner lyser

---

3. Jag är på min mammas gata

---

4. Spotta ut gruset!

---

5. Det gäller att mota Olle i grind

---

6. Han är som satan

---

7. Gå ut som ett ljus

---

8. Visa mig dina axlars bredd

---

9. Han brottas med döden

---

10. Jag känner mig nere

---

11. Jag sprang så att vinden slogs sönder av mina knän

---

12. Han slänger ljuset på henne

---

13. Han gick bort när vi var där

---

14. Hon äter med långa tänder

---

15. Lägg inte pengar i blomvasen!

---

16. Gå inte emellan löken och dess skal

---

17. Jag har kontroll över henne

---

18. Oh, vad han är tung

---

19. Uppe med tuppen

---

20. Han sprang tävlande med vinden

---

21. Det är ingen ko på isen

---

22. Han drunknar i skulder

---

23. En ulv i fårarkläder

---

24. Jag mår som en hund i vattnet

---

25. Har du svalt rakhyveln?

---

26. Sluta ha huvudet över benen!

---

27. Han är en spegelbild av sin mamma

---

28. Han förklarade vatten med vatten

---

29. Jag känner mig låg

---

30. Han är i livets höst

C Enkät- för referensgruppens

C.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att genomföra och tolka resultaten från en enkätundersökning. Denna undersökning ska avgöra och klargöra metaforenas betydelse för förståelsen och för inläringen. Undersökningen är en jämförelse mellan två grupper. Den första gruppen är svenskfödda ungdomar och den andra gruppen består av ungdomar med arabiska språket som modersmål. Jag vill även med denna studie undersöka om miljöbyte påverkar vårt användande och vår tolkning av metaforer.

C.2 Instruktioner

Undersökningsenkäten består av två delar. Den första delen består av bakgrundsfrågor. Bakgrundsfrågor är nödvändiga för att kunna tolka svaren av betydelse. Enkäterna fylls i anonymt! Inga namn krävs.

Den andra delen består av 30 metaforiska uttryck. Vissa av metaforerna kanske du känner igen andra inte. 1. Du ska ge en kort förklaring till vad följande metaforiska uttryck betyder. Varje metaforiskt uttryck följs av två tomma rader där din tolkning av betydelsen skall skrivas kortfattat. Exempelvis:

(6) Gå inte över bron efter vatten -> Man ska inte gå över ån efter vatten

Följande metaforiska uttryck består av typiska svenska metaforer, typiska arabiska metaforer samt några påhittade metaforer som inte har någon viss betydelse. 2. Du ska sätta ett S vid de uttryck som du tror är svenska, ett A vid de arabiska och ett P vid de påhittade metaforerna. Tack för din medverkan! Maria Moutran Assaf, maria_moutran@hotmail.com

C.3 Enkäten

1. Är du

- tjej
- kille

2. Hur gammal är du?

_____ år

3. Är du svenskfödd?

- Ja
- Nej

(Om ja gå till fråga 8 om nej fortsätt!)

4. Hur länge har du bott i Sverige?

Jag har bott i Sverige i _____ år

5. Vilket land kommer du ifrån?

_____

6. Vad talar dina föräldrar för språk?

Pappa talar _____

Mamma talar _____

7. Hur ofta besöker du ditt hemland?

- Flera gånger om året
- En gång om året
- Vartannat år
- Sällan
- Aldrig

8. Vad läser du för linje?

_____

9. Vilket gymnasium går du på?

_____

10. Vilken årskurs går du i?

_____

11. Har du kompisar som är arabisktalande?

- Ja
- Nej

(Om nej gå till fråga 14)

12. Hur ofta hör du dina kompisar tala arabiska?

- Varje dag
- En gång i veckan
- En gång i månaden
- Sällan
- Aldrig

13. Kan du själv några arabiska ord?

---

14. Hur är dina kunskaper i svenska?

	Mycket bra	Ganska bra	Varken bra eller dålig	Ganska dålig	Bortfall
Läsa					
Skriva					
Tala					
Förstå skriftspråket					
Förstå flytande tal					

15. Hur ofta läser du böcker på svenska?

- Varje dag
- En gång i veckan
- En gång i månaden
- Sällan
- Aldrig

16. Läser du böcker på ett annat språk?

Vilka språk? _____

Hur ofta? _____

C.4 Metaforerna

1. Jag hamnade i en svart grop

---

2. Klockans skorpioner lyser

---

3. Jag är på min mammas gata

---

4. Spotta ut gruset!

---

5. Det gäller att mota Olle i grind

---

6. Han är som satan

---

7. Gå ut som ett ljus

---

8. Visa mig dina axlars bredd

---

9. Han brottas med döden

---

10. Jag känner mig nere

---

11. Jag sprang så att vinden slogs sönder av mina knän

---

12. Han slänger ljuset på henne

---

13. Han gick bort när vi var där

---

14. Hon äter med långa tänder

---

15. Lägg inte pengar i blomvasen!

---

16. Gå inte emellan löken och dess skal

---

17. Jag har kontroll över henne

---

18. Oh, vad han är tung

---

19. Uppe med tuppen

---

20. Han sprang tävlande med vinden

---

21. Det är ingen ko på isen

---

22. Han drunknar i skulder

---

23. En ulv i fårarkläder

---

24. Jag mår som en hund i vattnet

---

25. Har du svalt rakhyveln?

---

26. Sluta ha huvudet över benen!

---

27. Han är en spegelbild av sin mamma

---

28. Han förklarade vatten med vatten

---

29. Jag känner mig låg

---

30. Han är i livets höst
